

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr. Oskara Koscha pt. „Model bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości”, napisanej pod kierunkiem naukowym
dr hab. Marka Szaruckiego, prof. UEK

I. Przesłanki formalno-prawne przygotowania recenzji

Mam wielką przyjemność i satysfakcję przedłożyć recenzję rozprawy doktorskiej mgr. Oskara Koscha pt. „Model bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości”, napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Marka Szaruckiego, prof. UEK, zgodnie z podstawą formalną – pismem Przewodniczącego Rady Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 7 lipca 2022r. w sprawie przyjęcia obowiązków recenzenta ww. rozprawy doktorskiej, na podstawie art. 190 ust. 2 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r., poz. 85 z późn. zm.).

W niniejszej recenzji rozprawy doktorskiej ocenie podlegać będzie:

- stopień oryginalności analizowanego problemu naukowego;
- wiedza teoretyczna doktoranta w dyscyplinie naukowej nauki o zarządzaniu i jakości;
- umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez doktoranta.

Dodatkowo, ocenie podlegać będą: poprawność wyboru problematyki rozprawy, umiejętność formułowania problemu badawczego, poprawności doboru literatury przedmiotu, umiejętność opracowania metodyki badań, umiejętność prezentacji wyników badań, konstrukcja pracy oraz edytorska jakość pracy.

II. Charakterystyka recenzowanej rozprawy doktorskiej

Przedstawiona do recenzji praca liczy 255 stron. Składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu tabel i rysunków oraz załącznika. Literatura cytowana obejmuje 557 pozycji, z czego 334 to pozycje obcojęzyczne.

Tytuł pracy doktorskiej wskazuje, iż Doktorant podejmuje w niej próbę budowy modelu bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości.

We **wstępie** Doktorant zarysował problem badawczy podjęty w pracy oraz uwagi wskazujące na przesłanki, które kierowały Nim przy podejmowaniu tematu pracy. Na stronie 5 wskazał lukę oraz problem badawczy określony jako: „brak metody naukowej pozwalającej

w systematyczny i obiektywny sposób dokonać ilościowo-jakościowego przeglądu literatury, włączając wszystkie typy publikacji, w języku innym niż dominujący w obecnie istniejących bibliograficznych bazach danych”. Na stronie 5 zaprezentowane zostało przez Doktoranta główne pytanie badawcze: „jaką postać powinien przybrać model bibliometrycznego przeglądu literatury w odniesieniu do metodologii nauk o zarządzaniu i jakości w Polsce?” Dalej mamy do czynienia z pytaniami pomocniczymi. W tym przypadku Doktorant zaprezentował pięć pytań pomocniczych, które dzieli na pytania powiązane bezpośrednio z budowanym modelem bibliometrycznego przeglądu literatury, a także poprawnością utworzonego modelu oraz wskazaniem przebiegu procesu bibliometrycznego przeglądu literatury.

Po przedstawieniu głównego oraz pomocniczych pytań badawczych, na stronie 6, Doktorant formułuje cel pracy, którym jest: „zbudowanie modelu bibliometrycznego przeglądu literatury”. Sformułowane zostały przez Doktoranta także cele cząstkowe, które dla porządku ponumeruję:

1. Eksploracja specyfiki metodologii nauk o zarządzaniu i jakości jako obiektu badań.
2. Ustalenie postulatów teoretycznych sposobu przeprowadzenia bibliometrycznego przeglądu literatury oraz faktycznego sposobu ich realizacji.
3. Opracowanie założeń metodycznych dla budowy modelu bibliometrycznego przeglądu literatury.
4. Konfirmacja możliwości zastosowania modelu bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości.

Cele szczegółowe zostały zestawione chronologicznie i jak można wywnioskować z ich treści mają głównie uporządkować pracę Doktoranta. Odpowiadają one także poszczególnym pomocniczym pytaniom badawczym, na które odpowiedź znajdziemy, jak wskazuje Autor, w kolejnych rozdziałach pracy. Zadanie to zostało przez Doktoranta zrealizowane.

Dodatkowo, we wstępie, na stronie 8, Doktorant umieścił tabelę 1 ukazującą relację między lukami, celami, pytaniami badawczymi i zastosowanymi metodami badań. Ponadto, na stronie 9, rysunku 1, ukazał relacje zachodzące pomiędzy poszczególnymi rozdziałami pracy. Jest to zabieg dość niestandardowy w kontekście klasycznego wstępu (umieszczanie w nim tabel czy rysunków), jednak dzięki niemu w sposób przejrzysty wyeksponował nie tylko przemyślane z niezwykłą dokładnością założenia badawcze rozprawy, ale także ukazał złożoność poszczególnych części pracy i ich wzajemnej zależności.

Następnie Doktorant wskazał na zaplanowany porządek pracy, który został konsekwentnie utrzymany w toku pisania rozprawy. W sposób właściwy przybliżona została treść poszczególnych rozdziałów. Opiszana została także procedura badawcza i wykorzystane w pracy metody badawcze.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym „Metodologia nauk o zarządzaniu i jakości jako obiekt badań” Doktorant odpowiada na pierwsze z pomocniczych pytań badawczych: „jaka

jest specyfika metodologii nauk o zarządzaniu i jakości w Polsce jako obiektu badań? Aby odpowiedzieć na to pytanie, Doktorant przeanalizował szereg istotnych zagadnień.

W pierwszej kolejności, omówił w nim specyfikę nauk o zarządzaniu i jakości w kontekście ich tożsamości. W zakresie tożsamości rezultatowej i jej składowych, Doktorant wskazał bardzo trafnie na możliwość identyfikacji różnych postaw wobec istnienia teorii nauk o zarządzaniu i jakości – od zaprzeczenia, iż takowe istnieją, aż pod tytułowaniem nimi książek. Doktorant podejmuje także udaną próbę nakreślenia koncepcji tożsamości funkcjonalnej i jej składowych. Odnosi się także do czynnika tożsamości instytucjonalnej i analizy baz bibliograficznych Scopus i Web of Science, wskazując na niedoskonałość systemu związanego z nadawaniem punktów za publikacje w czasopismach i tworzeniem na tej podstawie rankingów. Doktorant ponadto trafnie podsumował zmiany w zakresie tożsamości nauk o zarządzaniu i jakości dzieląc je na ewolucyjne oraz gwałtowne. W podrozdziale 1.3 opisując paradygmaty w metodologii nauk o zarządzaniu i jakości, Doktorant odniósł się do pojęcia metodologii i jej etymologii. Doktorant wykazał się w tym miejscu dociekliwością, a dogłębna analiza tego zagadnienia świadczy o dojrzałości naukowej Doktoranta. Podczas analizowania tematu paradygmatów, Doktorant szerzej już niż na początkowym etapie rozdziału pierwszego odwołuje się do opracowań zagranicznego pochodzenia oraz konfrontuje uwarunkowania (podejścia) polskie z zachodnimi – niejako pierwotnymi w tym zakresie. Daje to pełny obraz historyczny w nakreślaniu paradygmatów analizy teorii nauk społecznych. Dalej, w sposób kompleksowy, Doktorant analizuje aspekt paradygmatów metodologicznych, przytacza teorie i je opiniuje, co jest dowodem na chęć eksploracji tej problematyki oraz ocenę zagadnienia z wielu płaszczyzn - na przykład opisując kompleksowo typy paradygmatów, a także każdorazowo proponując własną ich interpretację. W kolejnej części rozdziału, Doktorant analizuje definicje metody badawczej, jej etymologii, odrębności metod badawczych nauk o zarządzaniu i jakości, a także zabiera głos w dyskusji na temat niedojrzałości metodologicznej nauk o zarządzaniu i jakości. Doktorant z niezwykłą płynnością wypowiedzi porusza się dalej w temacie polimetodyczności i eklektyzmu metodologicznego nauk o zarządzaniu i jakości w odniesieniu do polimetodyczności dyscyplin humanistycznych i społecznych. Porusza także kwestię typologii metod badawczych w naukach o zarządzaniu i jakości. W dalszej części rozdziału Doktorant przechodzi do omówienia przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości w obliczu popularyzacji tej metody. Nawiązuje także do jej rodzajów. W związku z rosnącym zainteresowaniem przeglądów literatury w postaci systematycznego przeglądu literatury został on omówiony przez Doktoranta szerzej.

Celem rozdziału pierwszego była odpowiedź na pytanie badawcze: jaka jest specyfika metodologii nauk o zarządzaniu i jakości w Polsce jako obiektu badań? Doktorant powiązał owo pytanie z celem naukowym eksploracji specyfiki metodologii nauk o zarządzaniu i jakości jako obiektu badań. Wskazał, iż specyfika metodologii nauk o zarządzaniu i jakości jako obiektu badań obejmuje: 1) istotny wpływ czynnika instytucjonalnego na zaburzenie tożsamości dyscypliny i tym samym wykształcenie rozmaitych tradycji badawczych, 2) potencjalnie negatywny wpływ wielości paradygmatów metodologicznych na konsensus dotyczący metod badawczych wykorzystywanych do badania metodologii nauk o zarządzaniu i jakości, 3) przy braku realnego występowania takiego problemu, ze względu na komplementarny charakter typologii metod badawczych, 4) szczególnie częste

wykorzystywanie przeglądów literatury do badania metodologii nauk o zarządzaniu i jakości, oraz 5) ograniczoną przydatność klasycznych systematycznych przeglądów literatury do badania metodologii nauk o zarządzaniu i jakości jako dyscypliny instytucjonalnie wyodrębnionej w Polsce. Podsumowując, Doktorant w sposób rzetelny i dojrzały odpowiedział na pytanie badawcze, a tym samym zrealizował jeden z celów częściowych dysertacji.

W kontekście treści rozdziału pierwszego nasuwa się do Doktoranta **pierwsze pytanie**. Na stronie 24 doktorant pisze o nieuchronności zmian w zakresie tożsamości nauk o zarządzaniu i jakości. Jakie wobec tego konieczne kierunki zmian (na przykład w zakresie szczegółowej analizy czasopism punktowanych) dla nauk o zarządzaniu i jakości widziałby Doktorant oraz czy byłby w stanie określić ich wpływ na zbudowanie lub może wręcz odbudowanie tożsamości instytucjonalnej, skrzywionej przez niedoskonały system?

W **rozdziale drugim**, zatytułowanym „Analiza metodycznych problemów w zastosowaniu bibliometrycznego przeglądu literatury”, Doktorant podejmuje próbę analizy metodycznych problemów w zastosowaniu bibliometrycznego przeglądu literatury, co jest jednocześnie częściowym celem naukowym dysertacji. Stara się także odpowiedzieć na pomocnicze pytanie badawcze: jakie są metodyczne problemy w zastosowaniu bibliometrycznego przeglądu literatury? Doktorant, aby odpowiedzieć na to pytanie, przeprowadził systematyczny przegląd bibliometrycznych przeglądów literatury. Wskazuje w nim bardzo trafnie, iż brakuje metody naukowej przeglądu literatury, która umożliwiłaby badanie literatury nie znajdującej się w istniejących bazach danych. Taka metoda pozwoliłaby bowiem między innymi na upowszechnienie wiedzy specyficznej dla danego kraju i zaprezentowanie w środowisku międzynarodowym.

W kontekście doboru literatury dotyczącej metodycznych problemów zastosowania bibliometrycznego przeglądu literatury Doktorant oceniał, czy dotyczyły one bezpośrednio nauk o zarządzaniu i jakości. W tym miejscu pozwolę sobie sformułować **drugie pytanie** do Doktoranta - na jakiej podstawie określał Doktorant przynależność tych prac do nauk o zarządzaniu i jakości? Proszę o doprecyzowanie.

Dalej Doktorant przechodzi do omówienia ewolucji bibliometrycznego przeglądu literatury. Ukazuje w nim żywe zainteresowanie tą częścią nauki, stąd jest to niezwykle interesująca podróż w czasie, ukazująca nie tylko rozwój tego obszaru nauki, a także kontrowersje związane z analizą bibliometryczną. Doktorant odnosi się bowiem do niej w kontekście ewolucji samego pojęcia, wskazując jednocześnie na niejednoznaczność z pojęciami: systematyczny przegląd literatury lub przegląd bibliometryczny, gdzie przecież za A. Anand'em i J. Brix'em - przegląd bibliometryczny pokazuje rozprzestrzenianie się idei i teorii, a systematyczny przegląd literatury dokonuje oceny i syntezy istotnych wyników badań. Doktorat dobitnie wskazuje, iż bibliometryczny przegląd literatury bazuje na połączeniu metod analizy bibliometrycznej oraz systematycznego przeglądu literatury. Doktorant dla jasności formułuje na stronie 89 definicję bibliometrycznego przeglądu literatury. Następnie, na stronie 90, Doktorant formułuje problem naukowy analizowany w pracy jako: „brak metody naukowej pozwalającej w systematyczny i obiektywny sposób dokonać ilościowo-jakościowego przeglądu literatury, włączając wszystkie typy publikacji, w języku innym niż dominujący w obecnie istniejących bibliograficznych bazach danych”. Wskazuje, iż

bibliometryczny przegląd literatury to narzędzie integrujące korzyści i potencjalnie ograniczające wady analizy bibliometrycznej poprzez dodanie komponentu syntezy literatury w oparciu o przegląd. Tym samym proponuje zbudowanie modelu bibliometrycznego przeglądu literatury, co jest głównym celem prowadzonych badań.

W rozdziale drugim znalazło się także nawiązanie do kwestii formułowania pytań badawczych i upowszechniania wyników w bibliometrycznym przeglądzie literatury. Doktorant odnosi się do liczby autorów w bibliometrycznym przeglądzie literatury i struktury bibliometrycznych przeglądów literatury, a także operacjonalizacji badań i pytań badawczych oraz struktury opisu zastosowanej metody w bibliometrycznych przeglądach literatury. Doktorant porusza także kwestię źródeł danych w bibliometrycznym przeglądzie literatury, w tym: baz bibliograficznych, źródeł danych używanych przez badane publikacje, problemów związanych z bazami Web of Science oraz Scopus. Opisuje także sposoby tworzenia sieci bibliometrycznych, tak zwanych map nauki oraz techniki wykorzystywane w bibliometrycznym przeglądzie literatury.

Doktorant ponadto bardzo rzetelnie przeanalizował techniki wykorzystywane w bibliometrycznym przeglądzie literatury, ze wskazaniem ich nazwy, liczebności wystąpień, opisem i przykładem zastosowania. Dokonał także przeglądu oprogramowania wykorzystywanego w analizie bibliometrycznej wraz z rekomendacjami w odniesieniu do obszarów zastosowania, na przykład VOSviewer – tak ostatnio popularny do analizy i wizualizacji wyników badań, a także niekwestionowany lider rankingu w zakresie wykorzystania w badanych publikacjach.

Podsumowując, w odpowiedzi na pytanie badawcze, jakie są metodyczne problemy w zastosowaniu bibliometrycznego przeglądu literatury, które to pytanie nawiązywało do celu naukowego ustalenia postulatów teoretycznych sposobu przeprowadzenia bibliometrycznego przeglądu literatury oraz faktycznego sposobu ich realizacji, można uznać, iż Doktorant w pełni odpowiedział na pytanie badawcze, a tym samym zrealizował częściowy cel naukowy dysertacji.

W tym miejscu recenzent pozwala sobie sformułować **dwie kolejne pytania** do Doktoranta. Na stronie 104, 113 i 123 Doktorant odnosi się do wprowadzenia modelu tworzenia własnej bibliograficznej bazy danych. Prośba o doprecyzowanie i podzielenie się wynikami tych prac, jeśli takie mają już miejsce. Kolejne pytanie brzmi następująco - na rysunku 7, strona 74, Doktorant prezentuje protokół systematycznego poszukiwania bibliometrycznych przeglądów literatury w obszarze nauk o zarządzaniu i jakości. Zgodnie z opisem, Doktorant nie uwzględnił w bazie tekstów o rażąco niskiej jakości. Jakże wobec tego cechy bądź ich brak wskazują na wysoką lub niską jakość badanych przed doktoranta tekstów? Jakże rażące błędy pojawiały się w tych pracach, które wpłynęły na wykluczenie z bazy?

Tytuł **rozdziału trzeciego** to „Założenia metodyczne budowy modelu bibliometrycznego przeglądu literatury”. W ramach tego rozdziału Doktorant stara się odpowiedzieć na pomocnicze pytanie badawcze dotyczące sposobu, w jaki powinien być budowany model bibliometrycznego przeglądu literatury. W rozdziale tym Doktorant ustala

zakres pojęciowy terminu model – definiuje go, podaje przykłady różnych ujęć definicji tego terminu, omawia typologię, wskazując i udowadniając jednocześnie wieloznaczność tego pojęcia. Następnie Doktorant podejmuje się odniesienia pojęcia modelu do ogólnej teorii systemów. Niezwykle dojrzałe podejmuje na stronie 136 polemikę z poglądami autorów (np. R. L. Ackoff'em) na temat abstrakcyjności systemów jako przedmiocie jedynie nauk formalnych.

Doktorant w następnej kolejności omawia proces modelowania. Wskazuje tym samym, iż zadanie modelowania zostanie wykonane przy użyciu metody morfologicznej, wspartej koncepcją systemów idealnych G. Nadler'a. Omawia jednocześnie kontekst, w którym koncepcja systemów idealnych Nadler'a była adaptowana w polskiej nauce. Na stronach 146, 147 i 148 autor przywołuje sylwetkę Nadler'a, co w odczuciu recenzenta można by pominąć. Niezbędnym jest natomiast opisanie modelu idealnego teoretycznego, idealnego perspektywicznego oraz idealnego realizowalnego technologicznie.

Doktorant omawiając metodykę badań, wskazuje na kryterium poprawności jakości modeli. Na podstawie literatury wyprowadza właściwy dla zrealizowania celu pracy proces modelowania który obejmuje: 1) przyjęcie założeń modelu, 2) utworzenie modelu idealnego, 3) utworzenie modelu proponowanego, 4) przetestowanie modelu proponowanego poprzez utworzenie pierwowzoru.

Dalej Doktorant przechodzi do szczegółowego omówienia przyjętej do badań metody morfologicznej w modelowaniu naukowym, a konkretnie metody morfologicznej w postaci wykorzystania tablicy morfologicznej, czyli analizy morfologicznej, rozpoczynając od historii i rozwoju tej metody przez etapy wymagane do stworzenia skrzynki morfologicznej w klasycznej formie. Uwarunkowania historyczne metody, w opinii recenzenta, z uwagi na objętość rozdziału, swobodnie mogłyby zostać pominięte w tych rozważaniach. Skupienie się na zaprezentowaniu sposobu zastosowania metody unowocześnionej, faktycznie wykorzystanej w pracy, byłoby równie satysfakcjonujące. W sposób jasny zostały jednak wskazane przez Doktoranta etapy wymagane do stworzenia skrzynki morfologicznej, przy czym, jak wskazuje sam Doktorant, metoda analizy morfologicznej zaprezentowanej przez Zwicky'ego na potrzeby pracy okazała się niewystarczająca, stąd decyzja o zastosowaniu jej wersji unowocześnionej - modeli dwustronnych.

Dalej Doktorant przechodzi do omówienia poszczególnych etapów zmodernizowanej analizy morfologicznej. Doktorant proponuje własną interpretację przykładowego dwustronnego modelu morfologicznego w postaci tablicy morfologicznej. Następnie proponuje stworzenie modelu-hybrydy analizy morfologicznej (modelowania morfologicznego – F. Zwicky'ego z systemami idealnymi G. Nadler'a). Jest to zabieg ambitny, jednocześnie świadczący o niezwykłej dojrzałości naukowej Doktoranta. Zaproponowane połączenie bowiem odpowiada na niedostatki tych metod stosowanych osobno w kontekście realizowanego celu badań. Co ważne i godne podkreślenia, takie rozwiązanie z powodzeniem mogłoby stanowić wsparcie badań innych naukowców.

Podsumowując, Doktorant w rozdziale trzecim zrealizował cel naukowy dotyczący opracowania założeń metodycznych dla budowy modelu bibliometrycznego przeglądu

literatury. Cel ten, związany ze wskazaniem kolejnych etapów modelowania, jak też i zadań, które należy podjąć w każdym z nich, został osiągnięty. Dodatkowo, sformułowane założenia metodyczne procesu modelowania stanowią niekwestionowaną metodyczną wartość dodaną niniejszej rozprawy.

W rozdziale czwartym, zatytułowanym „Propozycja modelu bibliometrycznego przeglądu literatury”, Doktorant chce odpowiedzieć na pomocnicze pytanie badawcze, co powinien zawierać model bibliometrycznego przeglądu literatury? Na stronie 166 Doktorant pisze, jaka wiedza powinna być zawarta w modelu. Porusza także kwestię bezkosztowego uzyskiwania wiedzy w odniesieniu do budowy modelu. W rozdziale tym Doktorant, oprócz wstępnych założeń, omawia etap poszukiwania literatury w kontekście kosztu dostępu do baz. Doktorat proponuje tutaj nowatorskie rozwiązanie związane z wprowadzaniem standardu nazw pól używanych przez biblioteki przy tworzeniu swoich zbiorów oraz szkieletu informatycznego, który pozwoliłby zintegrować ten proces między instytucjami tak, iż w rezultacie powstałaby rozproszona bibliograficzna baza danych o ogromnym zasięgu, także z dostępem do pełnych tekstów publikacji. Określił to mianem modelu idealnego perspektywicznie. W tym miejscu nasuwa się kolejne, **piąte pytanie do Doktoranta**. Otóż, Doktorant twierdzi, iż wykonalność takiego modelu byłaby bardzo trudna ze względu na otoczenie instytucjonalne i interes rynku wydawniczego. W kontekście doprecyzowania myśli, proszę wskazać przykładowe trudności i ewentualne możliwości ich rozwiązania (o ile takie byłyby do sformułowania).

Dalej Doktorant odnosi się do etapu wyboru literatury i jej oceny, analizy i syntezy, w tym omawia analizę wykonywaną przy użyciu technik bibliometrycznych tj. analiza wydajności, mapy nauki oraz analiza sieci. W kontekście uwag, tabela 16 zawierająca prezentację przekształconej i podzielonej przestrzeni morfologicznej, znajdująca się na pięciu stronach dysertacji, mogłaby z powodzeniem stanowić załącznik recenzowanej pracy.

Następnie Doktorant przechodzi do omówienia założeń modelu idealnego realizowalnego technologicznie, w tym formułowania pytania badawczego, poszukiwania literatury, etapu jej wyboru i oceny, analizy i syntezy. W ostatniej części rozdziału, odnosząc się do poprzednich rozważań, konkretyzuje założenia proponowanego modelu bibliometrycznego przeglądu literatury. W zakresie poszukiwania literatury Doktorant dokonuje pewnej korekty, usuwając te bazy, które rzadko są używane przez badaczy jako wyszczególnione, co wydaje się być optymalnym rozwiązaniem. Co do etapu wyboru literatury i jej oceny Doktorant w proponowanym modelu uznaje tę samą postać modelu, co w modelu idealnym realizowalnym technologicznie. W zakresie analizy i syntezy, Doktorant przyjął założenie, iż na poziomie modelu proponowanego znajdą się jedynie te rozwiązania, dla których nie jest konieczne używanie własnego oprogramowania. Doktorant proponuje dalej autorski układ tablicy morfologicznej dla analizy wydajności w modelu proponowanym, proponując 32 możliwości kombinacji. Tablica morfologiczna dla modelu proponowanego została zaproponowana także dla map nauki, w ramach których uzyskać można 40 kombinacji. W przypadku analizy sieci, Doktorant przyjmuje dla proponowanego modelu kształt zaczerpnięty z modelu idealnego realizowanego technologicznie. W odniesieniu do syntezy, Doktorant proponuje odejście od meta-analizy i zastosowanie syntezy narracyjnej i analizy

treści, które można zastosować komplementarnie. W zakresie konfiguracji modelu proponowanego, w zależności od posiadanych zasobów, Doktorant zaproponował 4 parametry determinujące konfigurację badań, uwzględniając: 1) czas na wykonanie badania, 2) liczbę badaczy, 3) przewidywaną liczbę wyszukiwanych prac, 4) przewidywaną liczbę włączonych prac.

Podsumowując, Doktorant w rozdziale czwartym odpowiedział na pytanie badawcze: „Co powinien zawierać model bibliometrycznego przeglądu literatury?”. Budując model proponowany bibliometrycznego przeglądu literatury zrealizował tym samym cel naukowy dysertacji. Przedstawił także rekomendacje, stanowiące wartość dodaną rozprawy w zakresie teorii i wskazał możliwości rozwoju metody bibliometrycznego przeglądu literatury, wskazując tym samym kierunki dalszych badań w tym zakresie.

W rozdziale piątym, zatytułowanym „Zastosowanie modelu bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu Metodologii Nauk o Zarządzaniu i Jakości”, Doktorant podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie badawcze: „Czy można zastosować zaproponowany w rozdziale czwartym model bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości, co pozwoli na ocenę poprawności zbudowanego modelu?”. W rozdziale tym Doktorant wykonał przykładowy bibliometryczny przegląd literatury w oparciu o proponowany model. Zaproponował ponadto cztery pytania badawcze, a odpowiedź na nie wskazała na możliwość zastosowania proponowanego modelu w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości. Cel badań, związany z potwierdzeniem możliwości zastosowania modelu bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości uznaje się zatem za osiągnięty. Stanowi on jednocześnie użyteczną wartość dodaną rozprawy.

III. Ocena recenzowanej rozprawy doktorskiej

W odniesieniu do **poprawności wyboru problematyki rozprawy doktorskiej**, problematykę należy uznać za niezwykle ważną i aktualną. Liczba publikacji w naukach o zarządzaniu i jakości przygotowywanych w oparciu o przeglądy literatury wzrasta w ostatnim czasie, co stanowi doskonały dowód na to, iż Doktorant podejmując się realizacji takiego tematu badań wpisał się tak zwaną „modę” na rozważania z tego zakresu. Biorąc pod uwagę, iż Doktorant rozpoczął realizację projektu doktorskiego kilka lat wcześniej, wyprzedził tym samym ducha czasu. Stąd można uznać bezspornie, iż tematyka rozprawy wybrana przez Doktoranta jest właściwa.

W kontekście **umiejętności formułowania problemu badawczego**, Doktorant nie tylko sformułował główną lukę naukową, ale także w sposób poprawny określił problem naukowy. Sformułował także główne pytanie badawcze wraz z pięcioma pytaniami pomocniczymi. Doktorant określił także główny cel rozprawy, wraz z propozycją pięciu celów cząstkowych. Cele cząstkowe odpowiadają poszczególnym pomocniczym pytaniom badawczym, a ich osiągnięcie odbywa się w rozdziałach wskazanych jako właściwe dla poszczególnych pytań. W opinii recenzenta, w rozprawie doktorskiej tego typu wystarczającym jest sformułowanie

pytań badawczych, z czego Doktorant wywiązał się sposób doskonały, zatem można uznać, że Doktorant wykazał się bardzo dobrą umiejętnością sformułowania problemu badawczego.

W odniesieniu do **poprawności doboru literatury przedmiotu**, Doktorat wykorzystał w sumie imponującą liczbę 557 pozycji bibliograficznych związanych z literaturą przedmiotu, z czego w większości były to publikacje zagraniczne (334 pozycje). Zawarty w bibliografii wykaz obejmuje pozycje zwarte, artykuły, akty prawne oraz źródła internetowe. Badanie przeprowadzone zostało przez redukcyjne i dedukcyjne przeglądy literatury, w ramach których ustalono założenia do przyjęcia sposobu modelowania jak też i zawartości modelu. Niezwykle skrupulatne i wyczerpujące przygotowanie części teoretycznej pracy wskazuje, iż Doktorant szczegółowo się z nimi zapoznał, aby następnie wykorzystać w pierwszych rozdziałach rozprawy doktorskiej. Doktorant nie tylko przedstawiał poglądy różnych autorów, ale także podejmował dyskusję naukową w tematach uznanych za kontrowersyjne, a dotyczących omawianych zagadnień. Co warto podkreślić, Doktorant na podstawie literatury przedmiotu nie tylko prezentował własne poglądy, ale także propozycje autorskich definicji związanych z poruszonym problemem naukowym. Doktorant wykorzystał w rozprawie autorskie i współautorskie pozycje bibliograficzne (pozycje 248-252), które stanowią dodatkowe potwierdzenie, iż realizowany przez Doktoranta problem badawczy był przedmiotem naukowego zainteresowania już w roku 2018, a efekty prac w tym zakresie zostały opublikowane w prestiżowych czasopismach z wysokim współczynnikiem cytowalności. Podsumowując, rozprawa doktorska jest bardzo dobrze osadzona w aktualnej literaturze przedmiotu, a Doktorant wykazał się jej znakomitą znajomością.

W zakresie **umiejętności opracowania metodyki badań**, Doktorant opisał metodykę badań w sposób skrupulatny i wyczerpujący. Cel główny pracy osiągnięty został poprzez zastosowanie modelowania w oparciu o rozumowanie dedukcyjne. Całość dopełnia testowanie możliwości zastosowania modelu poprzez konstrukcję pierwowzoru. Doktorant w rozdziale trzecim dotyczącym założeń metodycznych budowy modelu bibliometrycznego przeglądu literatury sformułował założenia teoretyczne konieczne do modelowania, jak i następnie utworzenia własnego sposobu modelowania w oparciu o rozumowanie dedukcyjne. Ten własny sposób modelowania opracowany został przy użyciu metody integratywnego przeglądu literatury, pozwalającego w twórczy sposób połączyć różne sposoby modelowania. Przebieg badania został opisany niezwykle precyzyjnie. Tym samym modelowanie jest metodą badawczą zastosowaną do osiągnięcia celu głównego pracy, a Doktorant w rozprawie wykazał się doskonałą umiejętnością opracowania metodyki badań.

Umiejętność prezentacji wyników badań wraz z formułowaniem wniosków przez Doktoranta należy ocenić bardzo dobrze. Podczas prezentowania wyników badań Doktorant każdorazowo nawiązywał do celu głównego i celów szczegółowych sformułowanych w rozprawie, jak i do postawionych pytań badawczych. Określenie rekomendacji dla dalszych badań i kierunków doskonalenia zaproponowanego modelu stanowi niewątpliwie mocną stroną recenzowanej rozprawy doktorskiej.

Konstrukcja pracy jest prawidłowa i logiczna. Praca składa się ze wstępu, 5 rozdziałów zakończenia i spisu literatury. Dwa pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny, rozdział trzeci charakter metodyczny, a dwa ostatnie rozdziały - charakter empiryczny. Wstęp zawiera

najważniejsze informacje dotyczące rozprawy doktorskiej, w tym: lukę badawczą, problem badawczy, cele i pytania badawcze. Zakończenie zawiera treści odnoszące się do wniosków wynikających z przeprowadzonych badań, podkreślając wartość dodaną dysertacji oraz wskazując kierunki przyszłych badań. W każdej z części pracy Doktorant nawiązuje zarówno do pytań badawczych, jak i do szczegółowych celów pracy sformułowanych we wstępie rozprawy. Należy w tym miejscu jednak wskazać, iż objętość rozdziałów nie jest proporcjonalna. Rozdział pierwszy liczy 60 stron, drugi – 55 stron, trzeci – 36 stron, czwarty – 30 stron, a piąty – 31 stron. Można zatem uznać, iż zakres tematyczny dwóch pierwszych rozdziałów jest zbyt obszerny. Z drugiej jednak strony ta obszerność determinuje kompleksowe ujęcie analizowanego problemu badawczego. Recenzowana rozprawa doktorska liczy łącznie 255 stron, co jest standardem dla tego typu prac. Ocena konstrukcji pracy jest wobec tego pozytywna.

W nawiązaniu do **edytorskiej jakości pracy**, należy uznać, że Doktorant posługuje się swobodnym naukowym językiem, a praca jest przyjemna w odbiorze. Została wzbogacona przez rysunki i tabele, które w dużej części stanowią własne opracowanie Doktoranta. W pracy wystąpiły nieliczne błędy edytorskie i stylistyczne (strony: 11, 12, 68, 70, 85, 128, 144, 149, 152, 159, 166, 187, 194, 201, 202, 213 oraz 220). Nie mają one jednak wpływu na ostateczny odbiór pracy i jej wysoką ocenę.

IV. Konkluzja

Recenzowana praca doktorska mgr. Oskara Koscha jest oryginalnym opracowaniem, wnoszącym niewątpliwie wartość dodaną do nauk o zarządzaniu i jakości w obszarze teoretycznym, metodycznym, poznawczym i użytecznym. Do osiągnięć naukowych recenzowanej pracy doktorskiej należy zaliczyć:

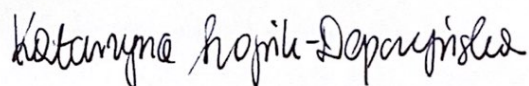
1. W zakresie teoretycznym – ustalenie postulatów teoretycznych sposobu przeprowadzenia bibliometrycznego przeglądu literatury oraz faktycznego sposobu ich przeprowadzania. Przedstawienie propozycji przyszłych badań w zakresie rozwoju metody bibliometrycznego przeglądu literatury.
2. W zakresie metodycznym – sformułowanie założeń metodycznych budowy modelu bibliometrycznego przeglądu literatury uwzględniających rozwój metody oraz różnorodne zasoby badaczy.
3. W zakresie wartości poznawczej – stworzenie modelu proponowany bibliometrycznego przeglądu literatury, uwzględniającego specyfikę metodologii nauk o zarządzaniu i jakości jako obiektu badań.
4. W zakresie użytecznej wartości dodanej - wykonanie przykładowego bibliometrycznego przeglądu literatury w oparciu o proponowany model, co stanowi potwierdzenie możliwości zastosowania modelu bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości.

Tym samym cel główny pracy uznaje się za osiągnięty, a rozpatrywany problem badawczy rozwiązany. Zdaniem recenzenta, rozprawa doktorska mgr. Oskara Koscha pt. „Model bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości” stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Doktorant wykazał się dogłębną wiedzą teoretyczną oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Stwierdzam, iż rozprawa doktorska mgr. Oskara Koscha pt. „Model bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości” spełnia z nawiązką wymogi stawiane rozprawom doktorskim. Zasluguje także na wydanie drukiem. W świetle powyższego, z pełnym przekonaniem i entuzjazmem, wnoszę o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie Doktoranta do publicznej obrony.

Biorąc pod uwagę nowatorski charakter rozprawy, dojrzałość w formułowaniu założeń pracy, precyzję w budowaniu modelu bibliometrycznego przeglądu literatury, mogącą w przyszłości stanowić bazę do odniesienia dla innych badaczy w naukach o zarządzaniu i jakości, wnoszę jednocześnie o wyróżnienie rozprawy doktorskiej mgra Oskara Koscha pt. „Model bibliometrycznego przeglądu literatury w badaniu metodologii nauk o zarządzaniu i jakości” stosowną nagrodą, w ramach procedur obowiązujących w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie.

dr hab. Katarzyna Szopik-Depczyńska, prof. US

Szczecin, 22 września 2022 r.